ẢNH HƯỞNG CỦA ĐẶC ĐIỂM TRANG PHỤC THỜI KỲ PHỤC HƯNG TỚI THỜI TRANG HIỆN ĐẠI

THE IMPACT OF RENAISSANCE COSTUME CHARACTERISTICS ON CONTEMPORARY FASHION

Lưu Thị Mai Lan

Phòng Khảo thí và Đảm bảo chất lượng, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp

Đến tòa soạn ngày 15/4/2025, chấp nhận đăng ngày 10/5/ 2025

Tóm tắt: Thời kỳ Phục hưng, một giai đoạn then chốt của sự Phục hưng văn hóa, nghệ thuật và trí tuệ kéo dài từ thế kỷ XIV đến thế kỷ XVII, đã để lại dấu ấn sâu sắc trên nhiều khía cạnh của xã hội châu Âu, bao gồm cả thời trang. Thông qua việc phân tích các yếu tố đặc trưng trong thiết kế trang phục thời Phục hưng, tác giả làm rõ vai trò của trang phục: không chỉ như một phương tiện thể hiện địa vị xã hội mà còn là hình thức nghệ thuật phản ánh triết lý nhân văn và tinh thần thời đại. Trên cơ sở đó, bài viết tiếp tục luận giải sự kế thừa và chuyển hóa các yếu tố tạo hình từ thời kỳ Phục hưng trong thực hành thời trang đương đại, đặc biệt trong các xu hướng thiết kế mang tính hoài cổ, thời trang cao cấp và trình diễn sân khấu... Qua đó, nghiên cứu góp phần làm sáng tỏ mối liên hệ liên ngành giữa lịch sử nghệ thuật, văn hóa thị giác và thiết kế thời trang, đồng thời khẳng định giá trị trường tồn của di sản thẩm mỹ Phục hưng trong ngữ cảnh sáng tạo đương đại.

Từ khóa: Trang phục thời kỳ Phục hưng, ảnh hưởng tới thời trang hiện đại.

Abstract: This paper investigates Renaissance costume (14th–17th centuries) as a quintessential embodiment of Western classical aesthetics and humanist ideology. By analyzing the defining features of Renaissance clothing design, the study elucidates the role of costume not only as a marker of social status but also as an artistic medium that reflects the humanist philosophy and spirit of the era. Based on this foundation, the paper further explores how the formal elements of Renaissance attire have been inherited and adapted in modern fashion practices-particularly in retro-inspired trends, haute couture, and theatrical costume design. In doing so, the research contributes to clarifying the interdisciplinary connections between art history, visual culture, and fashion design, while reaffirming the enduring aesthetic legacy of the Renaissance within the context of contemporary creativity.

Keywords: Renaissance costume, influence on modern fashion.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghệ thuật thời đại Phục hưng hay nghệ thuật Văn nghệ Phục hưng là nghệ thuật của một thời kỳ vàng son của nhân loại, bắt đầu phát triển và nở hoa ở Ý trước khi lan tỏa sang các nước khác ở châu Âu. Phong trào đổi mới nghệ thuật này ra đời trong sự kích thích của các gia đình thế gia vọng tộc ở Italia và sự cổ súy của các Giáo hoàng ở Roma [2, tr172]. Đó là giá trị của chủ nghĩa nhân văn cao cả phù hợp với mục đích và sự phát triển của xã hội đương thời. Thời kỳ Phục hưng đánh dấu sự thay đổi từ phong cách ăn mặc cứng nhắc và u ám của thời Trung cổ, mở ra một kỷ nguyên mới của sự xa hoa, chủ nghĩa cá nhân và sự thể hiện sáng tạo. Trong bài viết này, tác giả sẽ phân tích các đặc trưng trong trang phục thời kỳ Phục hưng đã tác động đáng kể

như thế nào đối với thời trang hiện đại và đặc biệt là thời trang Phục Hưng có thể gọi là một cuộc cách mạng về chất liệu, kỹ thuật may đo, tôn vinh vẻ đẹp hình thể so với thời trang Trung Cổ.

2. Bối cảnh lịch sử và đặc điểm phong cách trang phục thời kỳ Phục hưng

2.1. Bối cảnh lịch sử thời kỳ Phục hưng

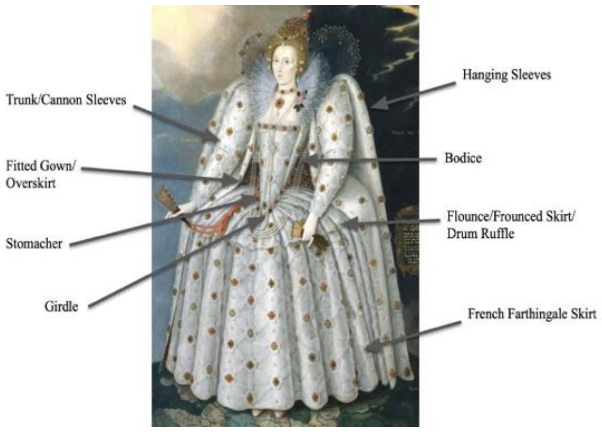
Nghệ thuật Phục hưng ra đời đầu tiên ở Ý rồi lan rộng ra các nước châu Âu khác như: Đức, Pháp, Hà Lan, Tây Ban Nha… Nước Ý trở thành cái nôi và là trung tâm của nghệ thuật Phục hưng bởi đất nước này giai cấp tư sản ra đời sớm; đồng thời cũng là là quê hương của nghệ thuật Hy Lạp – La Mã cổ đại [2]. Do kinh tế phát triển, Ý có một tầng lớp người giàu có, xây dựng những lâu đài tráng lệ được trang hoàng bằng các tác phẩm nghệ thuật, đây cũng là lý do thúc đẩy rất lớn và tạo điều kiện thuận lợi cho nghệ thuật phát triển… Mặt khác, sự ra đời của giai cấp tư sản là động lực quan trọng cho sự hình thành chủ nghĩa Phục hưng, là một giai cấp mới với một hệ tư tưởng tiến bộ, giai cấp tư sản đã tạo ra một xã hội của những phát minh khoa học: thiên văn học, kỹ thuật công nghiệp, nông nghiệp, những cuộc phát kiến địa lý… góp phần làm thay đổi toàn bộ đời sống xã hội và chất lượng cuộc sống của con người được nâng cao. [1], [2].

2.2. Đặc điểm phong cách trang phục thời kỳ Phục hưng

- **Giai đoạn Phục hưng Tiền kỳ (Early Renaissance, 1420–1480) [2]**

Đây là giai đoạn chuyển tiếp từ thời Trung cổ sang thời kỳ Phục hưng [2]. Trang phục bắt đầu thể hiện sự quan tâm nhiều hơn đến tỉ lệ cơ thể và tính thẩm mỹ cá nhân, dù vẫn chịu ảnh hưởng mạnh từ tôn giáo và giai cấp. Trong khi trang phục nam giới có đặc điểm như: áo doublet bó sát thân, thường ngắn ngang hông được mặc kèm với hose (quần bó ống chẽn) chia làm hai phần quần và tất. Áo choàng (cloak) và mũ chóp mềm (cap) là phụ kiện phổ biến. Màu sắc đậm, vải dày (len, nhung, da), đôi khi có thêu hoặc trang trí viền… Còn trang phục nữ giới được thiết kế với váy gown dài chạm đất, phần thân ôm sát, nhấn eo cao, được thiết kế với tay áo dài, phồng nhẹ hoặc ôm sát, thường có 2 lớp (tay áo ngoài và tay áo trong) được phối với mũ đội đầu dạng hennin (chóp nhọn) hoặc khăn trùm kín tóc, thể hiện chuẩn mực đạo đức. Họa tiết và màu sắc vẫn đơn giản, nhưng vải vóc bắt đầu đa dạng hơn như lụa, gấm.

- **Giai đoạn Phục hưng Thịnh kỳ (High Renaissance, 1480–1520) [2]**

Hình 1. Bức chân dung của Nữ hoàng Elizabeth I, CA. 1599

https://fashionhistory.fitnyc.edu

Trang phục giai đoạn này so với trước trở nên xa hoa hơn, phản ánh sức mạnh kinh tế và quyền lực chính trị. Thời trang bắt đầu là công cụ thể hiện địa vị xã hội. Các nhà quý tộc đua nhau khoe sự giàu có bằng vải ngoại nhập và trang trí cầu kỳ. Đặc điểm trang phục nam giới điển hình như: áo doublet dài hơn, có phần đệm ở vai để tạo dáng oai vệ, thịnh hành kiểu slashing: vải được rạch các khe dọc, để lộ lớp vải lót màu sắc bên trong, áo khoác ngắn tay rộng (cape hoặc jerkin), thường được thêu kim tuyến hoặc lót lông thú, cùng phụ kiện như

mũ lông, dây nịt bản to, giày có mũi tròn. Trong khi, trang phục nữ giới có đặc điểm cầu kỳ như: váy có nhiều lớp: lớp ngoài gọi là gown, bên trong là kirtle và chemise, thân váy ôm sát với khung định hình (corset) sơ khai, nhấn vào phần ngực và eo. Tay áo cực kỳ cầu kỳ: tay phồng, tay đính đá quý, có phần xẻ để lộ tay áo lót. Tóc thường được búi lên, kết hợp với mũ ren hoặc mạng che.

- **Giai đoạn Phục hưng Hậu kỳ và Chủ nghĩa Thủ pháp (Late Renaissance & Mannerism, từ sau 1520)[2]**

Hình 2. Trang phục nam giới thời kỳ Phục hưng

https://historyofeuropeanfashion.wordpress.com

Hình 3. Chân dung Elizabeth I trong ngày đọc diễn văn chiến thắng Hạm đội Tây Ban Nha

Chủ nghĩa Thủ pháp (Mannerism) đề cao sự phức tạp, phi thực tế và tính biểu cảm nghệ thuật. Trang phục vì thế trở nên kiểu cách, phóng đại hình thể một cách nghệ thuật, đôi khi mất đi tính thực dụng. Đặc điểm trong trang phục nam giới như: Quần trunk hose phồng lớn ở phần hông, kết hợp với áo bó thân, áo khoác có cầu vai rộng, chi tiết thêu phức tạp, áo cổ cao dựng đứng, hoặc cổ ruff (xếp ly to xung quanh cổ) bắt đầu xuất hiện. Gươm, găng tay, và gài áo bằng kim loại trở thành phụ kiện thể hiện quyền uy. Trang phục nữ giới gồm: váy có khung phồng (farthingale) định hình phần hông rộng, thân váy bó sát, Cổ áo xếp ly cao (ruff) như nam giới, Trang phục dùng nhiều chất liệu quý: nhung, gấm, ren, satin, Tóc được tạo kiểu cầu kỳ, cài lông vũ hoặc trang sức.

Đặc điểm hoa văn trang trí, màu sắc trang phục cùng độ phức tạp trong trang trí nhằm tượng trưng cho địa vị xã hội và thân phận của người mặc

Từ các họa tiết hình học đến các thiết kế hoa văn tinh xảo và chủ đề tôn giáo gợi cảm, mỗi trang phục đều kể một câu chuyện về sự đổi mới nghệ thuật và địa vị xã hội. Thông qua trang phục thời Phục hưng có thể thấy rõ về địa vị xã hội, tôn giáo và giới tính của người mặc. Một dấu hiệu khác của địa vị xã hội là độ phức tạp của trang phục: trang phục thời Phục hưng của tầng lớp thượng lưu bao gồm thêu, nhiều lớp, tay áo xẻ và đính hạt chi tiết; đây không chỉ là những lựa chọn thẩm mỹ mà còn là sự thể hiện sự giàu có một cách có chủ đích. Xét cho cùng, những đồ trang trí phức tạp đòi hỏi những nghệ nhân lành nghề và tốn nhiều thời gian để làm, và chỉ tầng lớp thượng lưu mới có đủ khả năng mua những bộ quần áo đắt tiền như vậy.

Màu sắc cũng đóng một vai trò quan trọng trong việc thể hiện địa vị thân phận của người mặc. Những tông màu tươi sáng và rực rỡ, đặc biệt là màu tím và đỏ thẫm, được dành riêng

cho giới thượng lưu; thuốc nhuộm cho những màu này rất hiếm và đắt tiền trong thời kỳ Phục hưng, vì vậy quần áo màu sáng thể hiện sự giàu có. Ngược lại, dân thường mặc những tông màu tự nhiên, trầm hơn, thường được quyết định bởi màu vải không nhuộm. Thời trang Phục hưng được đặc trưng bởi sự xa hoa và xa xỉ chưa từng có ở thời Trung cổ. Đồ trang sức, ngọc trai, vàng, ren và các kỹ thuật như cắt và may phồng được sử dụng nhiều, góp phần tạo nên sự khác biệt rõ rệt giữa trang phục của tầng lớp thượng lưu và tầng lớp cấp thấp.

Đặc điểm về kỹ thuật xử lý chất liệu và phương pháp may đo

Chất liệu chính bao gồm: lụa, nhung, gấm, sử dụng kỹ thuật dệt brocade (thường sử dụng sợi kim loại để tạo ra lớp bóng), kỹ thuật dệt damask (đảo ngược các tuyến sợi dọc và sợi ngang theo chu kỳ), và thêu tay. Chỉ vàng, ngọc trai, đá quý… được gắn trực tiếp lên vải nhằm gia tăng tính xa hoa và đẳng cấp. Các họa tiết trang trí được sử dụng để thêm nét sang trọng cho trang phục bằng cách thêm các sợi chỉ vàng và bạc, ngọc trai và đá quý để tạo ra các họa tiết phức tạp trên váy, áo choàng và áo chẽn. Thợ may sử dụng nhiều kỹ thuật khác nhau để tạo ra trang phục, bao gồm xếp ly, xếp nếp họ cũng sử dụng đệm và xương để tạo ra hình dạng mong muốn.

Hình 4. Drum Farthingale

(Ảnh: epochtimes.com), https://www.periodcorsets.com

2. ẢNH HƯỞNG CỦA NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH TRONG TRANG PHỤC THỜI KỲ PHỤC HƯNG ĐẾN THỜI TRANG HIỆN ĐẠI

Nhiều người sẽ không tin rằng có quá nhiều điểm tương đồng giữa thời trang hiện đại và thời trang thời kỳ Phục hưng vì nhìn thoáng cho thấy nhiều điểm khác biệt lớn giữa hai thời kỳ này, nhưng thực tế là phong cách trang phục ngày nay vẫn có nhiều điểm tương đồng với phong cách ăn mặc thời Phục hưng, đáng chú ý cụ thể được biểu hiện như sau:

Thứ nhất, những chi tiết tỉ mỉ và biểu tượng được thấy trong trang phục thời kỳ Phục hưng (như tranh của Botticelli, Leonardo da Vinci hoặc Raphael) đã truyền cảm hứng cho các bộ

sưu tập thời trang cao cấp đương đại về mặt trang trí bề mặt và kể chuyện theo chủ đề. Các tác phẩm thêu mô phỏng nét cọ vẽ tranh sơn dầu, họa tiết đính tinh xảo giống như họa tiết bích họa và sử dụng biểu tượng tôn giáo hoặc thần thoại đã trở thành những đặc điểm nổi bật trong các bộ sưu tập thời trang của các nhà thiết kế như Dolce & Gabbana, Alexander McQueen và Valentino.

Hình 5. Bộ sưu tập của nhà mốt Alexander McQueen

Nguồn: https://www.dolcegabbana.com

Trong khi nhà mốt Alexander McQueen tái hiện cấu trúc corset và tay áo phồng theo phong cách Gothic hiện đại thì Jean-Paul Gaultier lại khai thác yếu tố tôn giáo và biểu tượng học từ Phục hưng vào trang phục sàn diễn.

Năm 2018, Gucci đã cho ra mắt bộ sưu tập xuân hè 2018 lấy cảm hứng từ những bức tranh mang tính biểu tượng của nghệ thuật thời Phục hưng. Chiến dịch thời trang này kết hợp chủ nghĩa siêu thực bao gồm một nhóm các cô gái Gucci đang lơ lửng trên những đám mây trước Vương cung thánh đường Thánh Peter - tái hiện lại những tác phẩm nghệ thuật nổi tiếng với các nhân vật đều mặc trang phục Gucci. Chiến dịch đã đưa chủ đề về lịch sử nghệ thuật lên hàng đầu trên internet thời trang và đã làm bùng nổ xu hướng thời Phục hưng trên toàn thế giới.

Hình 6. Bộ sưu tập của nhà mốt Gucci

https://ameliafcp.wordpress.com

Hai là, nhấn mạnh đến tỷ lệ lý tưởng của con người và sự cân bằng về bố cục được phản ánh rõ nét trong các trang phục trang trọng hiện đại. Thời trang nữ trong thời kỳ mới quay lại với áo nịt ngực, váy hình chuông và cổ áo xếp nếp, gợi nhớ đến quần dài và cổ tay xếp nếp của thời kỳ Phục hưng muộn. Bộ vest nam có vai rộng và eo được cắt may sắc nét để phản ánh hình dáng nam tính anh hùng trong tác phẩm điêu khắc và áo giáp thời Phục hưng.

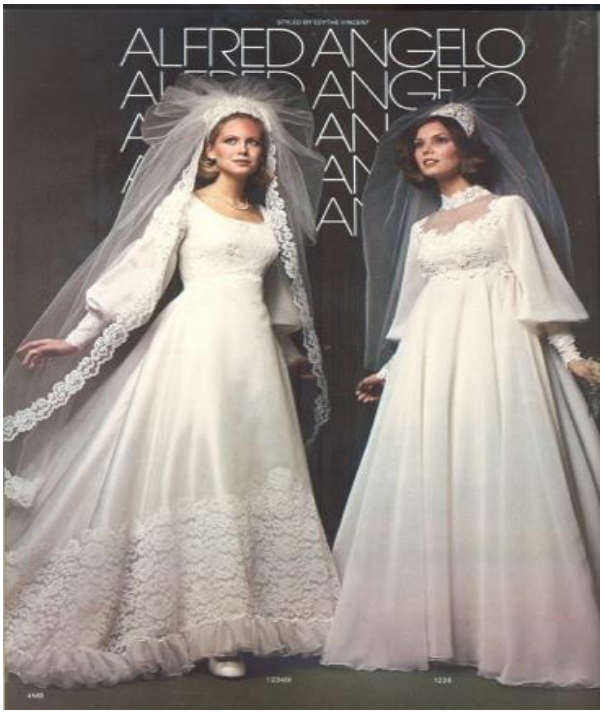

Hình 7. Áo vest nam Ravazzolo

Nguồn: Website: https://ravazzolo.com/

Ba là, sự ảnh hưởng trong Phụ kiện và đồ trang sức. Trong hội họa thời Phục hưng nhấn mạnh vào các phụ kiện mũ đội đầu, thắt lưng nạm đá quý và trâm cài vừa mang tính biểu tượng vừa mang tính trang trí. Thiết kế phụ kiện hiện đại thường làm sống lại những yếu tố này, đặc biệt là trong thời trang cô dâu và đồ trang sức cao cấp. Ví dụ, vòng cổ lấy cảm hứng từ chân dung thế kỷ 15 hoặc đồ trang trí tóc phản ánh sự thanh lịch theo phong cách Medici thường được diễn giải lại trong các dòng thời trang hiện tại.

Hình 8. Trang phục váy cưới những năm 1960-1970

https://designs.vn/lich-su-vay-cuoi-theo-thoi-gian/

Gần đây hơn, chúng ta đã thấy những ảnh hưởng của thời Phục hưng trong phong cách thẩm mỹ "cottagecore" phổ biến – một phong cách chụp ảnh lãng mạn hóa cuộc sống nông thôn và thường kết hợp các yếu tố của trang phục lịch sử.

Hình 9. Phong cách chụp ảnh cottagecore

https://cardina.vn/blogs/kien-thuc-thoi-trang/cottagecore

3. KẾT LUẬN

Tóm lại, thời kỳ Phục hưng đã kết thúc cách đây nhiều thế kỷ, nhưng ảnh hưởng của nó đối với thời trang vẫn đáng để học hỏi và phát triển. Mặc dù các nhà thiết kế ngày nay không nhất thiết phải lấy cảm hứng trực tiếp từ những bức tranh chân dung trong thời kỳ này nhưng có những thiết kế thời trang hiện đại vẫn chịu ảnh hưởng từ thời trang Phục hưng rõ nét. Các họa tiết váy thời Phục hưng không chỉ thể hiện tài năng nghệ thuật mà còn phản ánh các giá trị và nguyện vọng xã hội của người đương thời khiến chúng trở thành minh chứng cho sự phong phú về văn hóa và cho đến tận ngày nay vẫn ảnh hưởng sâu sắc đối với thời trang toàn cầu và vẫn còn vang vọng cho đến ngày nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Nguyễn Thị Thu Hà. Lịch sử trang phục phương Tây. NXB Mỹ thuật, trang 22, (2012).

[2] Đặng Thái Hoàng, Nguyễn Văn Đỉnh, Vũ Thị Ngọc Anh, Đỗ Trọng Chung, Nguyễn Trung Dũng, Trương Ngọc Lân, Đặng Liên Phương. Giáo trình lịch sử nghệ thuật. NXB Xây dựng, chương 8, trang 172, (2012).

[3] Nguyễn Thị Minh Thái. Mỹ học trang phục và trình diễn. NXB Văn hóa Thông tin, trang 12, (2010).

[4] Katherine Morris Lester (người dịch Vũ Huyền Trang), Lịch sử trang phục thế giới, NXB Giáo dục, trang 25-32, (2024).

Thông tin liên hệ: **Lưu Thị Mai Lan**

Điện thoại: 0934596179 - Email: ltmlan@uneti.edu.vn.

Phòng Khảo thí và Đảm bảo chất lượng, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp.